

СТАТИИ — ПРИЛОЗИ

Ангел ЧЕМЕРСКИ

СЕКОГАШ НА ИЗВОРИШТАТА НА РЕВОЛУЦИЈАТА*

Формирањето на Комунистичката партија на Македонија во рамките на Комунистичката партија на Југославија, претставува логичен израз на револуционерната борба на нашата работничка класа од првите социјалистички групи до Народно-ослободителната борба и социјалистичката револуција, кога нашата Партија застана на чело на нашиот народ и на албанската и турската народност и ги поведе во решавачка битка против фашизмот и ропството, за национална и социјална слобода, за нова Југославија како братска заедница на рамноправни народи и народности. Тој чин претставува логичен израз на долгогодишната борба на Комунистичката партија на Југославија и на другарот Тито за правилна и доследна политика по националното прашање, како едно од најсуштинските за нејзиното израснување во вистинска авангарда на работничката класа и предводник на масите.

Патот што го измина Комунистичката партија на Југославија од денот на формирањето до нејзиното израснување во вистинска револуционерна авангарда беше тежок и сложен. Требаше да се совладаат фракционерските борби внатре во Партијата, опортунизмот и секташтвото, да се изгради јасна и идејна платформа и партиска програма која во целост ги изразува историските интереси на работничката класа и стремежите на работните луѓе и на народите, да се обезбеди внатрешно идејно единство како претпоставка за остварување на нејзината улога на вистинска револуционерна авангарда. Во тој сложен процес од непроценливо значење е улогата на другарот Тито и неговата долгогодишна борба за израснување на Партијата во автентичен толкувач на стремежите на најпро-

* Поздравен збор на научниот собир „Основањето и развојот на Комунистичката партија на Македонија“, Скопје 1, 2, 3 XI 1979. Земено од македонското издание на в. „Комунист“ од 2 ноември 1979 година.

гресивните општествени сили и предводник на масите во судбонските битки во текот на Народноослободителната борба и социјалистичката револуција.

Од денешна историска дистанца со право се истакнува дека периодот на внатрешната консолидација, по доаѓањето на другарот Тито на чело на Комунистичката партија на Југославија, претставува еден од најзначајните периоди во нејзиното шеесетгодишно дејствување, зашто токму со изградувањето на јасна идејна платформа за нејзино дејствување во масите и посебно со решителното раскинување со секташкиот однос кон националното прашање и афирмацијата на дијалектичкото единство на класното и националното, се создадоа објективни претпоставки за широка мобилизација на работничката класа и на другите прогресивни сили на сите наши народи и народности, а со тоа и услови за реализација на одлуката на IV земската конференција во 1934 година за формирање на комунистичките партии на Хрватска, Словенија и Македонија.

Оттука и неопходноста целиот тој бурен период на револуционерната борба на нашата работничка класа и на нејзината авангарда, во предвечерието и во текот на Народноослободителната борба, систематски и сестрано да се проучува. Мораме постојано да се навраќаме на извориштата на нашата револуција, не само поради историскиот долг кон генерациите што ги водеа и што ги добија тие сложени битки, туку истовремено и поради историската, нужност, низ осветлувањето на целите, карактерот и текот на тие бурни и сложени процеси на револуционерната борба да црпиме нови идеи и постојано да отвораме нови развојни патишта во изградбата на нашето социјалистичко самоуправно општество.

Развитокот на социјалистичките општествени односи денес се повеќе станува стварност на епохата во која живееме. Затоа проучувањето на работничкото и комунистичкото движење во нашата земја и во светот треба да биде насочено пред сè кон откривањето и научното осветлување на законитостите на неговиот развој, на неговите внатрешни противречности и методите заивно превладување, на врските и односите на меѓузависност со вкупните општествени процеси во дадените историски услови, на оние основни лостови што го движееа и што постојано го движат напред развојот на новите, прогресивни и похумани односи меѓу луѓето и меѓу народите.

Во проучувањето на целината и на општите карактеристики на работничкото и комунистичкото движење во нашата земја мошне значајна улога имаат и научните собири на кои се проучува работничкото и комунистичкото движење во одделни подрачја во нашата и во другите републики. Тие можат да претставуваат еден од незаменливите извори за изведување на научната синтеза на законитостите на социјалистичката ре-

волуција во целата југословенска заедница и кај поодделните југословенски народи и народности: со потемелно научно осветлување на конкретните состојби и односи на одделни подрачја, со проучувањето на карактеристиките во кои се изразуваше револуционерната борба, со конкретната анализа на одделни историски настани или посебни аспекти на одделни прашања. Токму заради остварувањето на таквата своја улога, со својата содржинска ориентација, со методолошкиот пристап и со изведувањето на научните заклучоци, неопходно е до максимум да ги избегнуваат субјективистичките приоди, не потценувајќи ја улогата на поединци и на одделни настани да се стремат да ја осветлуваат во рамките на целината на состојбите и односите и во соодветниот историски контекст, а тежиштето на проучувањето да го стават врз она што било битно и што имало решавачко влијание врз историските текови и врз остварувањето на политиката и улогата на Партијата и на револуционерните движења во конкретните услови.

Во оваа прилика посебно би сакал да го истакнам значењето на местото, улогата и одговорноста на нашата историографија, како во проучувањето на општата национална историја, така и на историјата на работничкото и комунистичкото движење. Од ослободувањето до денес, нашата историографија, во релативно кус временски период и во процес на сопствено формирање, постигна навистина забележителни резултати: истражени се, со поголем или помал степен на обработка, речиси сите најзначајни историски настани; објавени се бројни научни дела со кои од различни аспекти се остветлуваат одделни периоди од историјата на македонскиот народ и на работничкото и комунистичкото движење во Македонија; објавена е Историјата на македонскиот народ; создадени се основите за проучување на нашата историја во основните и средните училишта и на високошколските институции; интензивно и на широк план се работи врз средувањето и збогатувањето на историската граѓа за различните историски настани и периоди на просторот на Републиката и пошироко на Балканот итн.

Благодаревјќи на тие научни достигнуања на нашата историографија, како и на се поразвиената соработка и непосредните контакти со научните институции и научниците од голем број земји во светот, со задоволство можеме да констатираме дека, во научната обработка на историските настани на Балканот и пошироко, како и на меѓузависноста и влијанието на историските настани во Европа врз историските процеси на Балканот, сè поголем број научни работници од странство како подлога за своите истражувања сè повеќе ги користат делата на нашата историска наука.

Тие резултати, кои и натаму треба интензивно да се прошируваат и продлабочуваат, претставуваат несомнен израз на

признание, но едновременно и голема обврска и одговорност на нашата историска наука. Затоа нашата историографија во наредниот период мора уште подобро да се организира, уште повеќе тежиштето на своето проучување да го пренесува врз клучните прашања и историски настани, низ научно проникнување во законитостите на вкупните општествени процеси уште потемелно да ги анализира каузалните врски и односи на одделни историски настани и улогата на организираниите субјективни сили, натаму да ја развива и унапредува научната методологија врз основа на марксистичкиот поглед на свет, да го негува усетот за конкретните реалности во секој историски период, уште повеќе да се ориентира кон научна идентификација на магистралните развојни правци во рамките на поширокиот контекст на историските настани, а организираниите усылби кон историска синтеза да добијат уште понагласено место во нејзината вкупна активност.

Се разбира, сето тоа се задачи на секоја историографија, како обврска пред сопствениот народ, како придонес во развојот на односите со другите народи и како однос кон постојаното збогатување на научната мисла воопшто.

Во таа смисла откривањето на историските вистини за македонскиот народ и за Македонија пред странската научна мисла и пред светот воопшто, е една од основните задачи на нашата историографија. Таа може и треба, како што тоа и досега го правеше, да игра извонредно значајна улога за подобро меѓусебно запознавање на народите, за разбирање и разобличување на заблудите и предрасудите што можат да ги спротивставуваат, за меѓусебно проникнување со истражувањето не само на она што во минатото ги разединувало и спротивставувало, туку и на она што било заедничко во развојот на одделни народи, да придонесува кон содејството со прогресивните сили кои постојат кај секој народ без исклучок и врз таа основа да биде во функција на постојан развој и јакнење на меѓусебните односи и соработка.

За жал, поради сплетот на различните историски околности, во долг временски период Македонија била почва на која пропагандите на соседните земји и на некои големи сили, кои, поради различните интереси и побуди, покрај другите средства на непосреден притисок, отворени или прикриени хегемонистички претензии, не ретко ја користеле и науката како инструмент за остварување на својата завојувачка политика кон Македонија.

Оттука, откривањето на историските вистини за Македонија значи огромен придонес во разобличувањето на сите тие претензии, со единствена цел — надминувајќи ги рецидивите од минатото, да се гради историска платформа за развивање на

односите на сестрана соработка врз основа на реалните историски интереси на народите, на рамноправност и заемно почитување.

Ваквата улога на историската наука во современи услови е дотолку позначајна што и денес се среќаваме со обиди, како што е тоа случај во одделни соседни земји, историографијата да им се подредува на целите на дневната политика, на илузните кои немаат ништо заедничко со објективната стварност, со минатото, сегашноста и иднината на македонскиот народ. Од друга страна, се среќаваме и со тезата, колку апсурдна толку и провидно тенденциозна, дека прашањата, што по својата природа се објективни реалности односно прашања на конкретните политички односи меѓу земјите и народите, претставуваат божемени историски прашања што може и што треба да ги осветлуваме и разрешуваме низ историографијата.

Денес, како што е познато и што е зачудувачко, под фирмата на науката, се негира историскиот континуитет и постоењето на македонската нација, како народите да можат да настануваат и да се развиваат вон од времето и просторот, да се создаваат или да се бришат на хартија, со нечија одлука или во главите на научниците или политичарите, колку и да се тие умни и видовити. Намерата е јасна: да се негира постоењето на еден народ и да се обвини Комунистичката партија на Југославија за негово божемено вештачко создавање. Зарем творците на таквата теза не си го поставуваат наједноставното прашање: каква можела да биде таа моќ на Комунистичката партија на Југославија што и овозможила, во услови на окупација на Македонија од страната на бугарската фашистичка војска, при постоење на разгранет полициски апарат, смислена и агресивна пропаганда во сите сфери од животот и во услови на непосредно присуство и активно делување на претставници на БРП(к), да покрене на масовно вооружено востание еден народ кој, според оваа теза, не постоел, односно имал иста национална свест како и окупаторите против кои се борел?!

Елементарна е научната вистина дека сите историски настани, па и појавата и развитокот на нациите, се случуваат во конкретни, мошне сложени и противречни општествено-економски и политички услови и односи. За жал и денес, наместо низ објективен приод да се анализираат основните општествено-економски и политички фактори што биле од решавачко значење за развојот на македонската нација, сведоци сме на такви квази-научни приоди — кои тежиштето го ставаат врз истргнати периферни прашања, кои се маргинални во однос на основните цели, суштината и карактерот на националноослободителното движење и на револуционерните борби во Македонија, сè со цел да се исконструираат божемени аргументи за ставовите со кои се негира македонската нација.

Ваквите и слични ненаучни приоди секогаш сами се дискредитирале во историјата на научната мисла, зашто недвосмислено ги демантирал реалниот живот. Но, нашата историографија, стоејќи и натаму цврсто и доследно на марксистичките позиции, треба уште повеќе да се оспособува за пошироко и подлабоко проучување на вкупната национална историја и на историјата на работничкото и комунистичкото движење. Во тој поглед, Сојузот на комунистите постојано ќе се ангажира за натамошно развивање на вистинска творечка атмосфера, за слободно научно третирање на сите прашања од историското минато, од развојот на работничкото движење на нашата Партија, за осветлување на историските настани низ отворен, конструктивен и аргументиран научен дијалог. Едновремено, Сојузот на комунистите ќе се залага за јакнење на марксистичката критика во областа на научното творештво во историографијата и енергично ќе им се спротивставува на појавите на субјективизам, национален романтизам или национализам, на тенденциите на елитистичко толкување на историјата и негирање или потценување на револуционерно-класниот карактер на нашата Народноослободителна борба и социјалистичка револуција и воопшто на сите обиди под фирма на наука да се пласираат ненаучни приоди.

За натамошниот развој на нашата историографија извонредно значење има постојаното проширување на кадровската база, формирањето на сè поголем број млади специјализирани научни кадри, развивањето на различни форми на интердисциплинарно проникнување во сложените историски процеси и на тимска работа.